

HET HUIS VAN FERNAND

Activiteitenboekje

MAISON

AUTRIQUE

Het Huis van Fernand

Dit boekje kreeg de steun van de
Fédération Wallonie-Bruxelles
het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
de gemeente Schaarbeek

HET HUIS VAN FERNAND

Activiteitenboekje

M A I S O N

AUTRIQUE

Autrique Huis

Haachtssteenweg 266 - 1030 Brussel

+32 (0)2 215 66 00

www.autrique.be

INHOUD

- 08** Ik, Fernand
- 09** Schaarbeek in 1800
- 10** Schaarbeek in 1900
- 11** Bestelling voor de architect
- 12** Teken het allermooiste huis
- 13** Het schaduwspel
- 14** Tijdlijn
- 16** Horta en het begin van de Art nouveau
- 17** De Art nouveau en de vormen uit de natuur
- 18** Het huis 1900 : zijn vorm, zijn terrein
- 19** Een huis bouwen : de vakgebieden
- 20** Het glasraam : Het spel van de 7 verschillen
- 21** Het licht in de burgerwoning
- 22** De kelder verdiepingen
- 23** De keuken
- 24** Spierballen tegenover elektriciteit

- 25** Vlaamse taart
- 26** De linnenkamer
- 28** De linnenkamer : het spel van de voorouders
- 29** De verlichting
- 30** Lampen en luchters
- 31** Het dagelijks leven van de heer en mevrouw Autrique
- 32** De radiatoren
- 33** Verwarming op steenkool
- 34** Behangpapier en meubelstoffen
- 35** De tussenverdieping
- 36** De tweede verdieping
- 37** De kamers van de dienstmeiden
- 38** De zolder
- 39** Een tekening als aandenken
- 40** Kruiswoordraadsel
- 42** Vragen

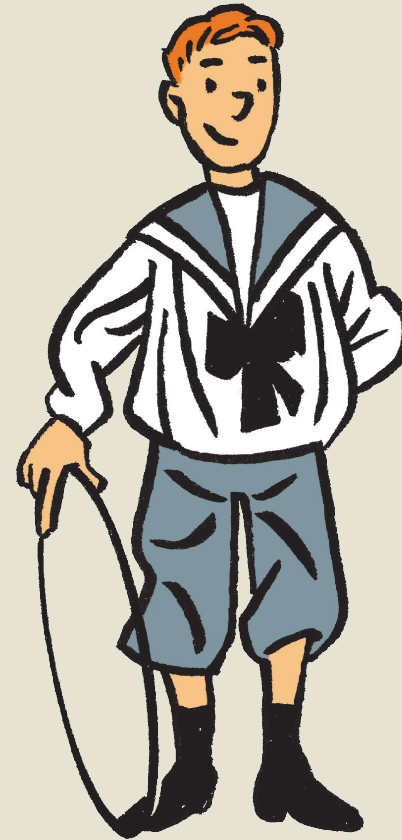
IK, FERNAND

Mijn naam is Fernand Autrique en ik woon in een groot huis aan de Haachtsesteenweg in Brussel.

We zijn met drie: papa Eugène, mama Léopoldine en ik. Hoewel, eigenlijk met vier, want Jeanne, onze dienstmeid, woont ook bij ons.

Het is mijn papa Eugène die het huis in 1893 liet bouwen voor ons gezin. Hij vroeg zijn vriend Victor Horta om de plannen te tekenen.

Victor Horta is een beroemde Brusselse architect, die mooie huizen bouwde voor zijn vrienden, grote huizen voor belangrijke mensen, een Volkshuis en zelfs een Paleis voor Schone Kunsten.

SCHAARBEEK IN 1800

Mijn huis werd in Schaarbeek gebouwd. Deze wijk is nu een van de negentien gemeenten van Brussel, maar dan is het nog een plattelandsdorp. Er zijn velden en kleine hoeses. De boeren kweken

vooral witloof en krieken. Om hun producten naar de markt van Brussel te brengen, gebruiken ze

ezels, die langs de Ezelsweg lopen. Die weg bestaat nog, maar heet nu Josaphatstraat. Het dorp ligt rond de oude Sint-Servaaskerk die

Een steegje aan de Haachtsesteenweg (1903).

omstreeks 1300 werd opgetrokken pal in het midden van de huidige Louis-Bertrandlaan.

Kaart van Schaarbeek.

SCHAARBEEK IN 1900

In 1893, toen mijn huis gebouwd werd, was het gemeentehuis nog niet lang

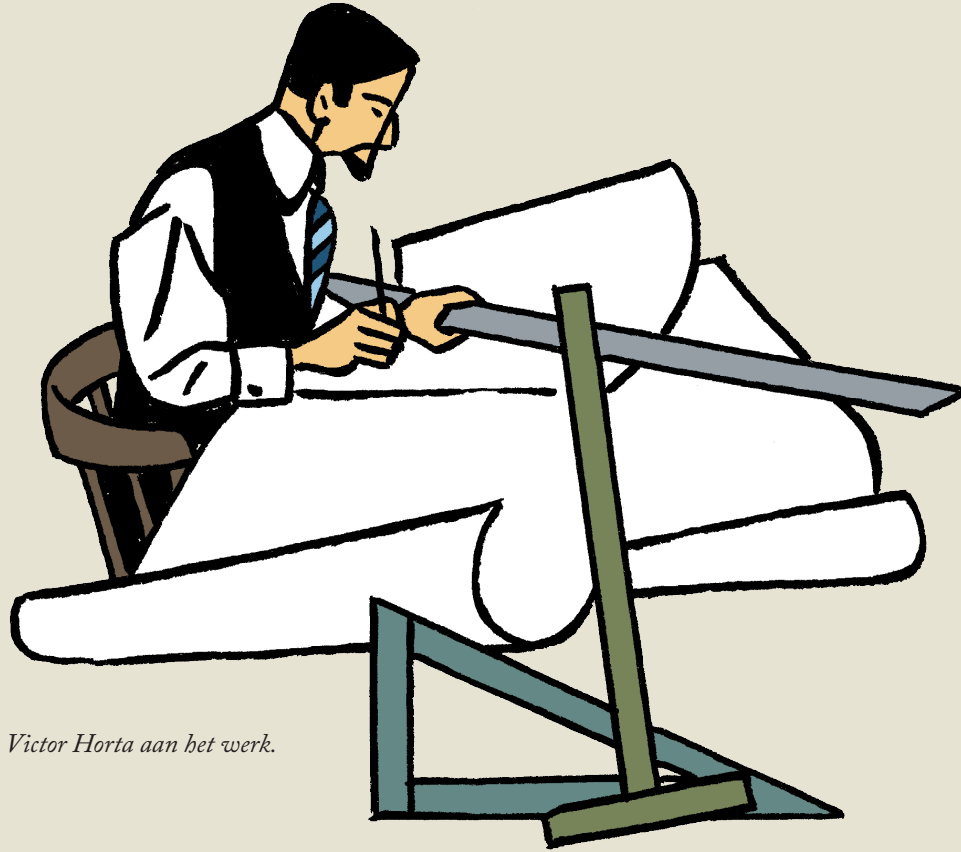
geleden ingehuldigd (1887) en verbond een paardentram het Bos met de huidige Sint-Servaaskerk

(voltooid in 1876). Er komen zich industriële ateliers vestigen die lak, lijm en speelkaarten maken en ijzer bewerken. En er worden veel woonhuizen gebouwd aan de Louis-Bertrandlaan en in de nieuwe zijstraten.

Wie door de wijk wandelt, kan heel wat gevels bewonderen die door andere grote architecten ontworpen werden, zoals Henri Jacobs, Gustave Strauven, François Hemelsoet.

BESTELLING VOOR DE ARCHITECT

Victor Horta aan het werk.

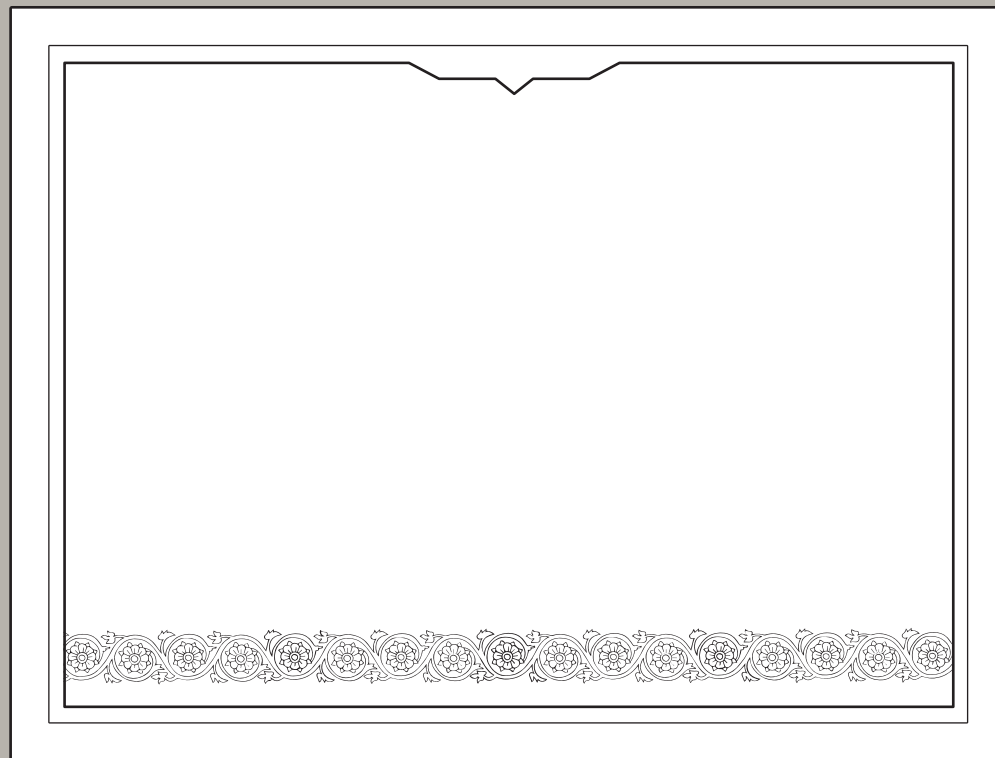
Wanneer papa Eugène zijn vriend Victor Horta vraagt om zijn huis voor hem te bouwen, wou hij vooral geen enkele luxe, geen enkele buitensporigheid, maar een bewoonbare kelder-verdieping, een vestibule en een behoorlijke trap, een salon en een eetkamer die aangenaam bij elkaar pasten. Een eerste verdieping met bad en toiletten en een tweede zolderverdieping voor de kinderen en het personeel.

Horta dacht goed na over al die wensen en ging dan aan het tekenen. Er staat veel informatie op zijn plannen: de ruimte en het volume, het licht en de materialen (hout, marmer, ijzer, enz.).

TEKEN HET ALLERMOOISTE HUIS

In 1900 bewerken de ambachtslui glas, faience, hout, ijzer en vervaardigen ze sgraffiti, fresco's. De eigenaars «tekenen» hun huis zo origineel mogelijk uit zodat het op geen enkel ander kan lijken. Zoals met een glasraam boven de deur of een kleurig sgraffito zoals op de gevel van mijn huis.

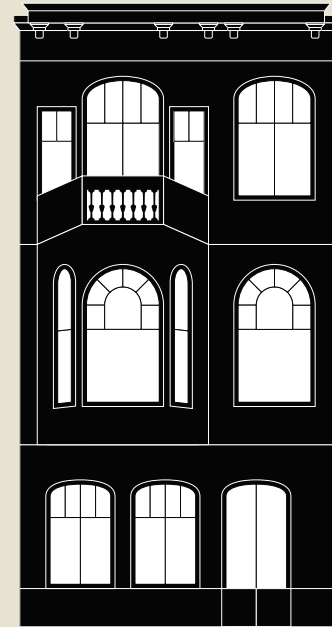
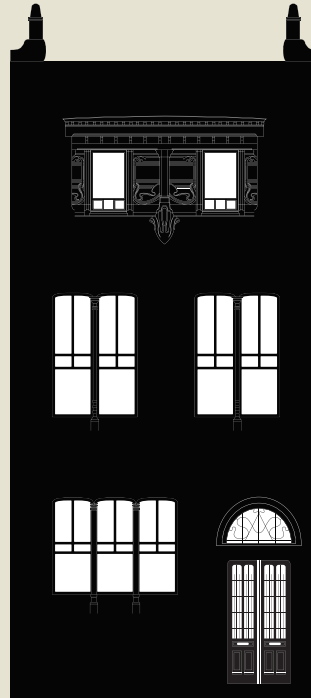
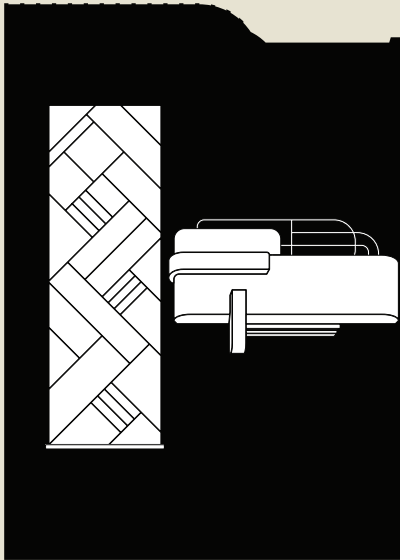
Je kan een gevel die je mooi vindt, tekenen op basis van een model of je kan je huis helemaal zelf uitvinden. Vergeet zeker niet om je dier, je bloem of je favoriete symbool te tekenen om je huis te signeren!

HET SCHADUWSPEL

Welke schaduwtekening komt volgens jou overeen met het silhouet van het Autrique Huis?

TIJDLIJN

Ik ben een kind, net als jij!
Ik was even oud in 1893. Er
liggen meer dan 120 jaren
tussen ons en zoveel gebeurte-
nissen. Bekijk de tijdlijn die ons
met elkaar verbindt.

Geboorte van
België

1830

Bewind van Leopold II
de koning-bouwer

1865-1909

Autrique
Huis

1893

Hotel Tassel

1894

Cauchie Huis

1905

Inhoudiging van het
«schoolpaleis»

*aan de Josaphatstraat 229
en de Bijenkorfstraat 30*

1907

Begin van de Eerste
Wereldoorlog

Einde van de Art nouveau

1914

Victor Horta in
ballingschap in Amerika

1915-1919

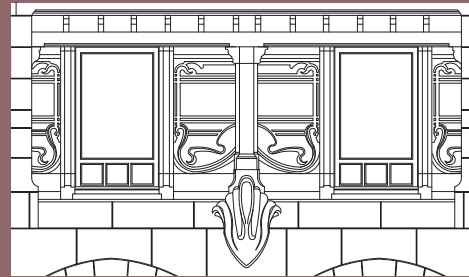
Tweede
Wereldoorlog

1939-1945

HORTA EN HET BEGIN VAN DE ART NOUVEAU

Als je de gevel en de trapzaal van mijn huis goed bekijkt, ontdek je dieren en ook gebogen vormen zoals van de bloemen of planten.

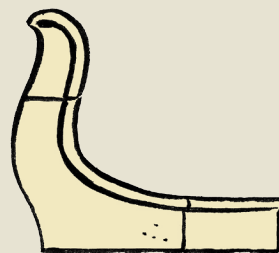
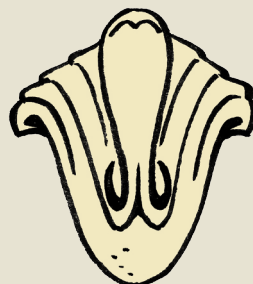

Papa heeft mij uitgelegd dat zijn vriend Victor Horta de Art nouveau heeft uitgevonden. Dat heet «Art nouveau», of letterlijk vertaald nieuwe kunst, omdat het niet bestond. Tussen 1893 en 1914

zullen in Brussel 500 huizen in die stijl worden gebouwd. Dankzij de Art nouveau kan Victor Horta alles in het huis tekenen: de gevel, de trapzaal, maar ook de meubels en de sierelementen, de deuren, de schoorstenen, het mozaïek (marmer), het inlegwerk (hout), de lampen, enz.

DE ART NOUVEAU EN DE VORMEN UIT DE NATUUR

Op de gevel van het Austrique Huis vind je twee valkenkoppen en een kop van een cobra. Je kan ze trouwens omcirkelen op pagina 16!

Kaki.

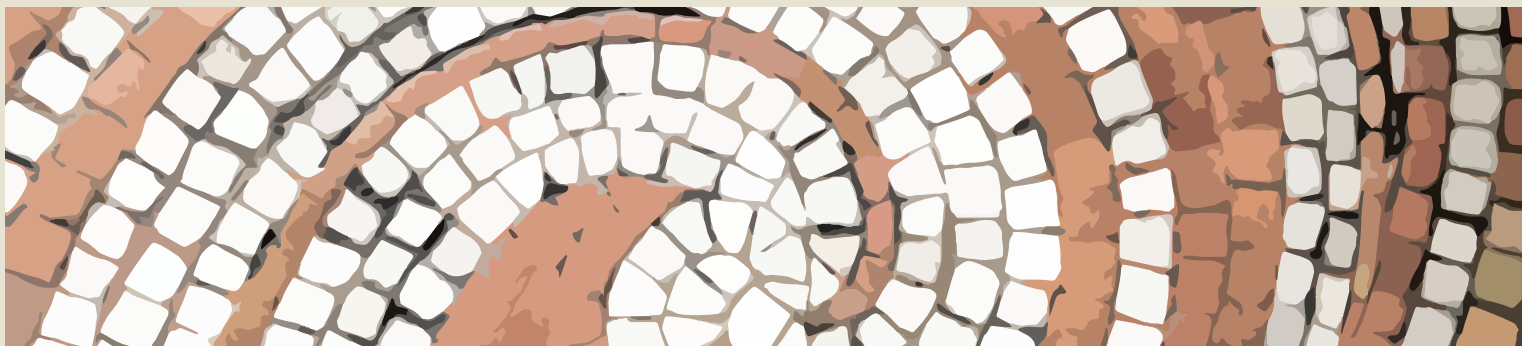

Iris.

Ga in de trapzaal op zoek naar een plant die opengaat, een kaki-boom en irissen.

HET HUIS 1900

Zijn vorm, zijn terrein.

Mijn huis werd gebouwd toen de Art nouveau werd uitgevonden. Er zijn elementen zoals de roze sgraffiti van de gevel, het mozaïek van de trapzaal, de weelderige aanzet van de leuning en het glasraam. Maar papa wou gewoon een mooie burgerwoning. Het huis is dus smal,

erg hoog en erg lang, zoals de Brusselse huizen in die tijd.

Het is het *kadaster* dat de grootte van het grondperceel bepaalt. Het kadaster is een plattegrond waarop de grenzen worden getrokken en de afmetingen van het stuk grond worden genoteerd. In de inkom

vind je een plattegrond van Brussel die dateert uit de tijd dat mijn huis gebouwd werd. Bekijk hem aandachtig, je ziet goed hoe groot elk huis, elk stuk grond is.

EEN HUIS BOUWEN

De vakgebieden.

Noem minstens drie beroepen die nodig zijn om een huis te bouwen. Op deze pagina vind je enkele aanwijzingen maar ook valstrikken!

Amuseer je met het kleuren van de personages hierboven!

HET GLASRAAM

Het spel van de 7 verschillen.

Vind de verschillen tussen de glasramen hieronder.

HET LICHT IN DE BURGERWONING

De huizen zijn vrij donker, omdat de ramen in de smalste muren staan. De langste muren staan tegen de muren van de burens en worden tussenmuur of scheidsmuur genoemd. Er staat geen raam in en daarom worden ze ook blinde muren genoemd.

Maar Victor Horta wil dat zoveel mogelijk daglicht binnenvalt en bedacht dus twee trucjes voor mijn huis :

Boven de trapzaal bracht hij een kleine glaskoepel aan, waardoor de eerste en de tweede verdieping volop in het ochtendlicht baden.

Op de bel-etage is er geen scheiding tussen het salon, de eetkamer en de veranda die de grote ontvangstruimte vormen. Het licht valt dus binnen van voor naar achter in het huis.

DE KELDERVERDIEPINGEN

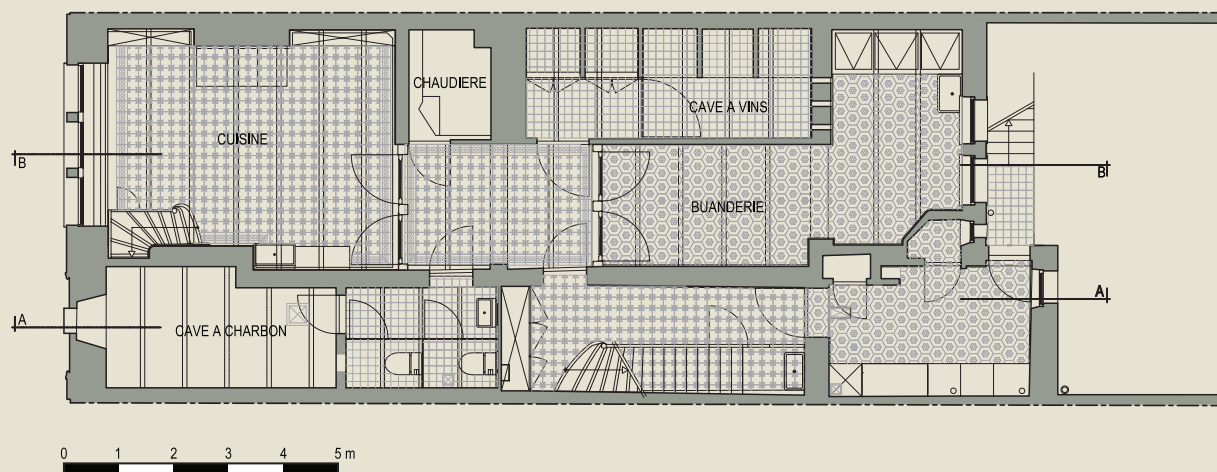
In de kelderverdieping zijn de keuken, de kelder en de linnenkamer ondergebracht. Ze is half ondergronds, wat betekent dat er toch ramen zijn waardoor het daglicht kan schijnen. Het plafond is lager.

In mijn tijd was er een uitgesproken scheiding tussen de vertrekken voor

het gezin en de vertrekken voor het huispersoneel.

In de kelder zijn de provisieruimtes van de wijnflessen afgescheiden door een deur die op slot gaat. Alleen mijn papa mag wijn kiezen voor de gasten.

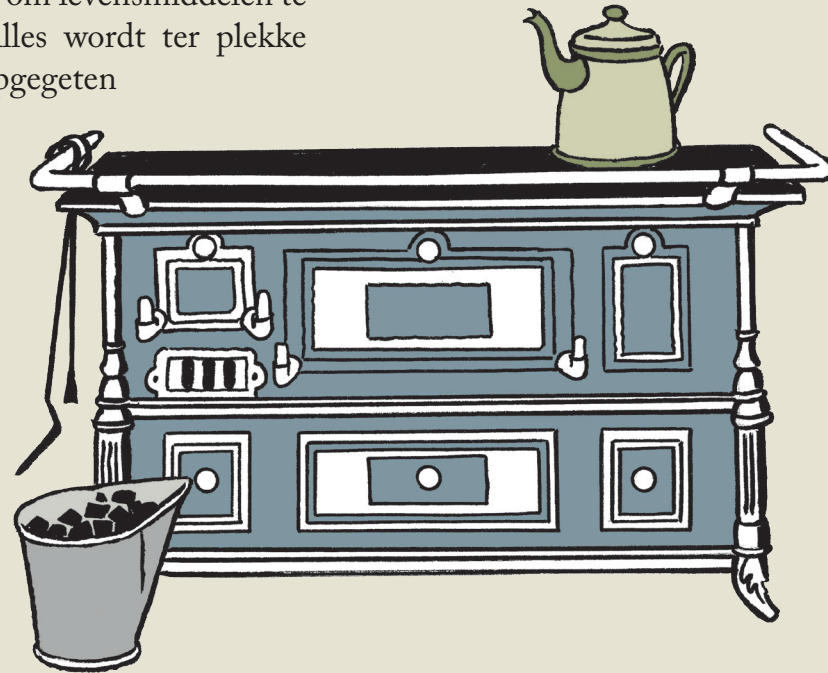
In de kleine kamer ernaast staat de kolenketel. De deur staat pal tegenover de kolenkelder. Dat is handiger voor Jeanne. Het verkleint het risico dat ze de grond, de muren of haar witte schort vuil maakt.

DE KEUKEN

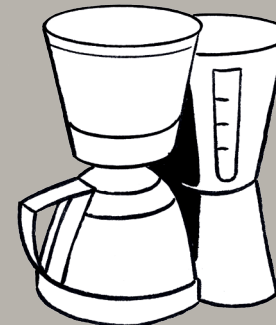
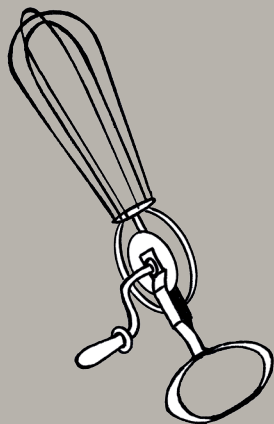
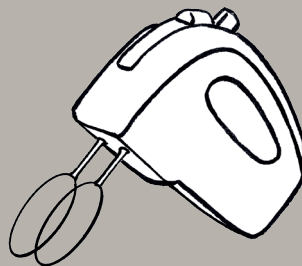
Mijn keuken heeft veel weg van de uwe... maar dan groter en met minder elektriciteit. De trap leidt naar de ingang. De voedingswaren (groenten, vlees, melk, enz.) worden onmiddellijk naar de keuken of naar de kelder gebracht. Het gietijzeren fornuis werkt op

steenkool. Het duurt langer om het eten klaar te maken. Jeanne besteedt twee uur aan een eenvoudige maaltijd. Er is geen koelkast, geen plastic om levensmiddelen te bewaren. Alles wordt ter plekke bereid en opgegeten

SPIERBALLEN TEGENOVER ELEKTRICITEIT

Wijs in de keuken de voorouder van het wafelijzer, van de koffiemolen aan en ook wat werd gebruikt om de schotels warm te houden. Toon ook drie voorwerpen die vandaag op elektriciteit werken.

Amuseer je met het kleuren van de voorwerpen hierboven!

Vlaamse Taart

100 gram bloem,
50 gram boter,
16 eieren,
50 gram malagarozijsen,
500 gram poedersuiker,
50 gram krenten,
Een snuifje zout,
25 gram in blokjes gesneden
gekonfijte cederappel.

Doe de suiker, de bloem, vier hele eieren en zes eierdooiers in een pot. Bewerk alles met een spatel. Voeg er de laatste eierdooiers een per een bij en meng goed. Klop het eiwit op. Meng de boter, het eiwit en de rozijnen. Dit deeg wordt gebakken in platte en uitlopende vormen.

DE LINNENKAMER

Ik weet dat er in de huizen vandaag wasmachines staan die elke week draaien. Maar in mijn tijd is het een huishoudelijke taak die erg veel tijd in beslag nam. Er wordt maar drie tot vier keer per jaar gewassen.

We hebben veel hemden van heel sterk wit katoen. Het linnen wordt gewassen, gekookt, geklopt, schoongewreven met grote blokken

zeep. Omdat de knopen uit paarlemoer zijn, worden ze verwijderd en weer aangenaaid aan het proper, droog en gestreken linnengoed.

BEWARING VAN HET LINNEN

8 gouden medailles

EREDIPLOMA

Buiten wedstrijd in Marseille 1879

Savon Pur

D.LECA & CIE. MARSEILLE

Olijfolie van Eerste Persing

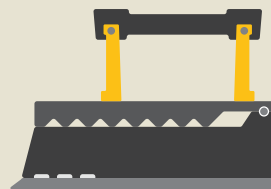
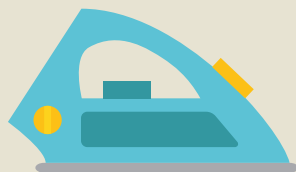

*Authentiek Product
Hogere Kwaliteit*

DE LINNENKAMER

Het spel van de voorouders.

In dit spel moet je de twee afbeeldingen van een zelfde voorwerp met elkaar verbinden.

DE VERLICHTING

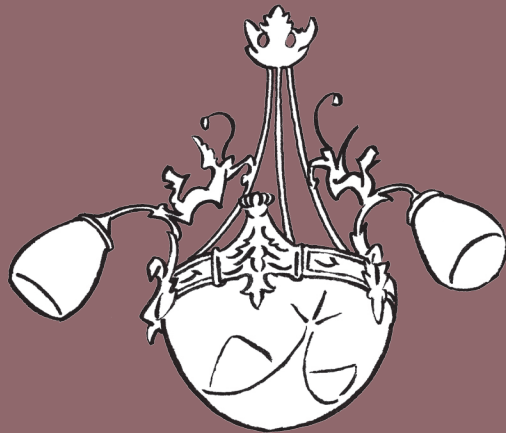
Hoe steek jij het licht aan? Je moet enkel op een schakelaar drukken en kijk, het elektrisch licht springt aan! Maar een eeuw geleden was het allemaal anders. Het ritme van de dag wordt bepaald door het daglicht. Huizen zijn donkere

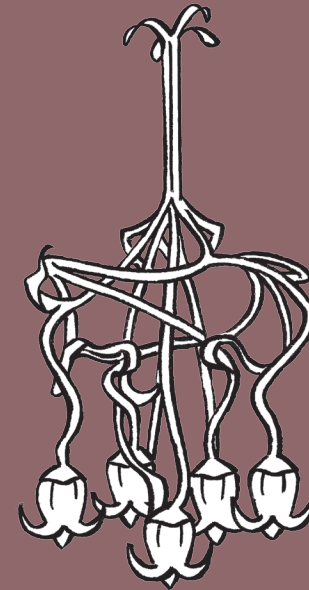
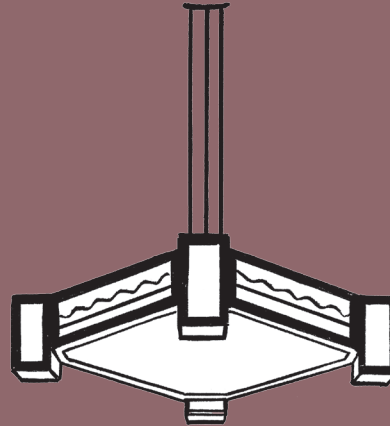
ruimtes, die enkel verlicht worden met kaarsen, olielampen of gaslampen met een Auer-gloeikousje – een uitvinding uit 1890 van de Oostenrijkse dokter Carl Auer von Welsbach. Voor elektriciteit is het wachten tot 1904.

LAMPEN EN LUCHTERS

Kunstlicht is een grote revolutie in de negentiende eeuw. Het schuift het uur van het avondeten en om te gaan slapen op. Het verbetert de levenswijze en is niet alleen weggelegd voor de aristocratie en de burgerij.

Omcirkel hieronder de lichter van het Autrique Huis. In welke kamer hangt hij?

Je kan de luchters kleuren en het licht aanbrengen!

HET DAGELIJKS LEVEN VAN DE HEER EN MEVROUW AUTRIQUE

Het dagelijks leven brengen mijn ouders door op de bel-etage en de eerste verdieping. Zie hoe hoog het plafond is. De Brusselse burgerwoningen lijken erg op dit huis.

Papa en mama ontvangen gasten op de bel-etage waar het salon en de eetkamer gelegen zijn. De grote kamer op de eerste verdieping naast hun slaapkamer is de

leefkamer. Hier staat een bureau voor papa en is een comfortabele zithoek ingericht waar mama kan borduren.

DE RADIATOREN

Bij jou thuis werken de radiatoren vandaag op aardgas of op elektriciteit. In sommige huizen staan nog gasconvectors.

De gietijzeren radiatoren van mijn huis werden verwarmd door stoom. Je kon je er lelijk aan verbranden en je moest dus goed oppassen. Kijk

goed naar de siermotieven op de radiatoren in de leefkamer. Je vindt er nog in de mooie en oude huizen zoals het mijne, maar nu worden vooral meer eenvoudige modellen gefabriceerd.

VERWARMING OP STEENKOOL

Toen mijn huis werd gebouwd, verwarmden de mensen zich met kolen. Heb je het kelderraam aan de voordeur gezien? Daarlangs kwamen de

kolen binnen in het huis. Ze werden rechtstreeks in de kolenkelder gestort. Steenkool is de brandstof van

de kachel in de keuken en de ketel in de kamer er vlak naast. De ketel doet de radiatoren van de trapzaal werken en verwarmt de bel-etage via de decoratieve ventilatiemonden uit messing.

De schoorstenen zijn geen open haard. In elke schoorsteen staat een gaskachel of een kolenkachel, zoals je kan zien in de groene kamer op de tweede verdieping.

BEHANGPAPIER EN MEUBELSTOFFEN

Tijdens je bezoek aan het Autrique Huis heb je mooi behangpapier en meubeltextiel kunnen zien. Kan je hun plaats vinden in het huis?

Wist je dit? Het is in Schaarbeek, in de Vleugelsstraat, dat in het be-

gin van de twintigste eeuw wandtapijtmakerij Chaudoir gelegen was. Georges Chaudoir en zijn echtgenote Suzanne Pérot zijn de laatste die nog volgens deze oude Brusselse traditie werkten.

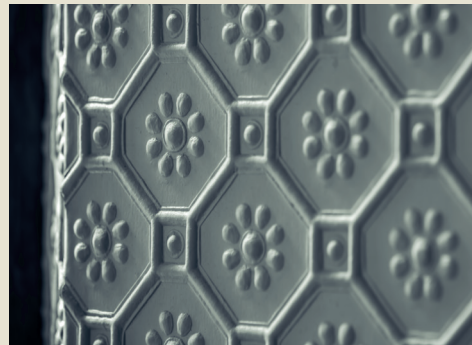
DE TUSSENVERDIEPING

Onder het glasraam loop je door een deur die twee kleine kamers verbergt: een tussenkamer en een toilet. Je loopt dus door twee deuren die lawaai en geuren in huis zoveel mogelijk moesten tegenhouden. Bekijk de muur en de vloer van de tussenkamer. Het dikke behang heet *lincrusta*. Het werd eind de

negentiende eeuw in Engeland vervaardigd door Frederick Walton, de

uitvinder van linoleum. Linoleum voor de vloer en lincrusta voor de muren zijn sterke en nobele materialen die worden behandeld met lijnolie. Ook vandaag worden ze nog gefabriceerd.

DE TWEEDE VERDIEPING

De kamer met het gele behang, dat is mijn domein. Mijn slaapkamer is niet zo groot en niet zo hoog als de slaapkamer van mijn ouders, maar ik heb wel een speelkamer er-

naast. Mijn speelgoed is gemaakt van hout, lood, papier. Het is erg kleurig. Mijn speeltjes verschillen niet zoveel van de jouwe. Ik heb knuffels, diertjes op wieltjes, soldaatjes, optische spelletjes en ge-

zelschapsspelletjes. Ik lees ook erg spannende beeldverhalen.

DE KAMERS VAN DE DIENSTMEIDEN

Nu ontdek je de laatste overloop. We zijn onder het dak. De twee gesloten deuren zijn van de kamers van de dienstboden. Je mag jezelf inbeelden hoe ze eruit zien!

Een kleine zolderkamer met een bed, een nachttafel, een ladekast, een wastafel, een spiegel.

De kamer van Jeanne, onze huisbediende, is onpersoonlijk omdat ze er heel weinig tijd doorbrengt. Ze gaat als laatste slapen en staat als eerste op.

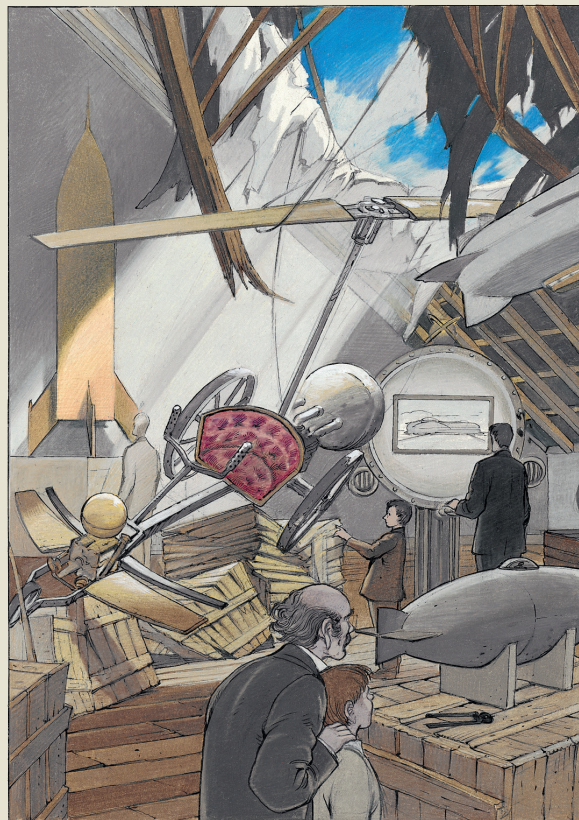

DE ZOLDER

Tegenover de kamers van de dienstmeiden zal je de zolder zien! Een raadselachtige en magische plek waar een prettig gestoorde uitvinder werkt.

Het zijn de stripauteurs François Schuiten en Benoît Peeters die het decor van de zolder bedachten: reusachtige boeken, extravagante vervoermiddelen, erg ongewone voorwerpen, oude schilderijen, enz.

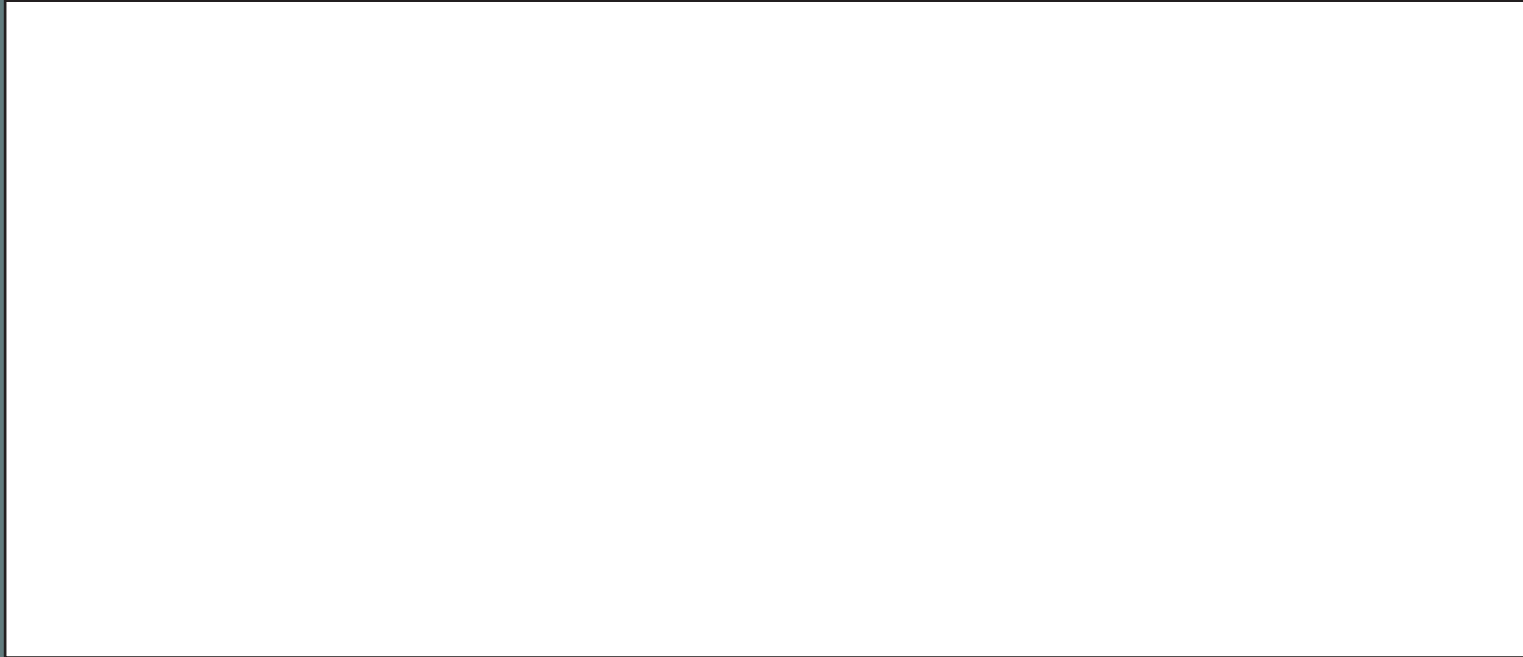
Laat je blik ronddwalen en ontdek elk detail van deze fantastische kamer.

EEN TEKENING ALS AANDENKEN

Je hebt nu het Autrique Huis bezocht en wondere schatten kunnen ontdekken.

Teken hieronder wat je het leukste vond. Zo kan je er nog lang aan blijven terugdenken!

KRUISWOORDRAADSEL

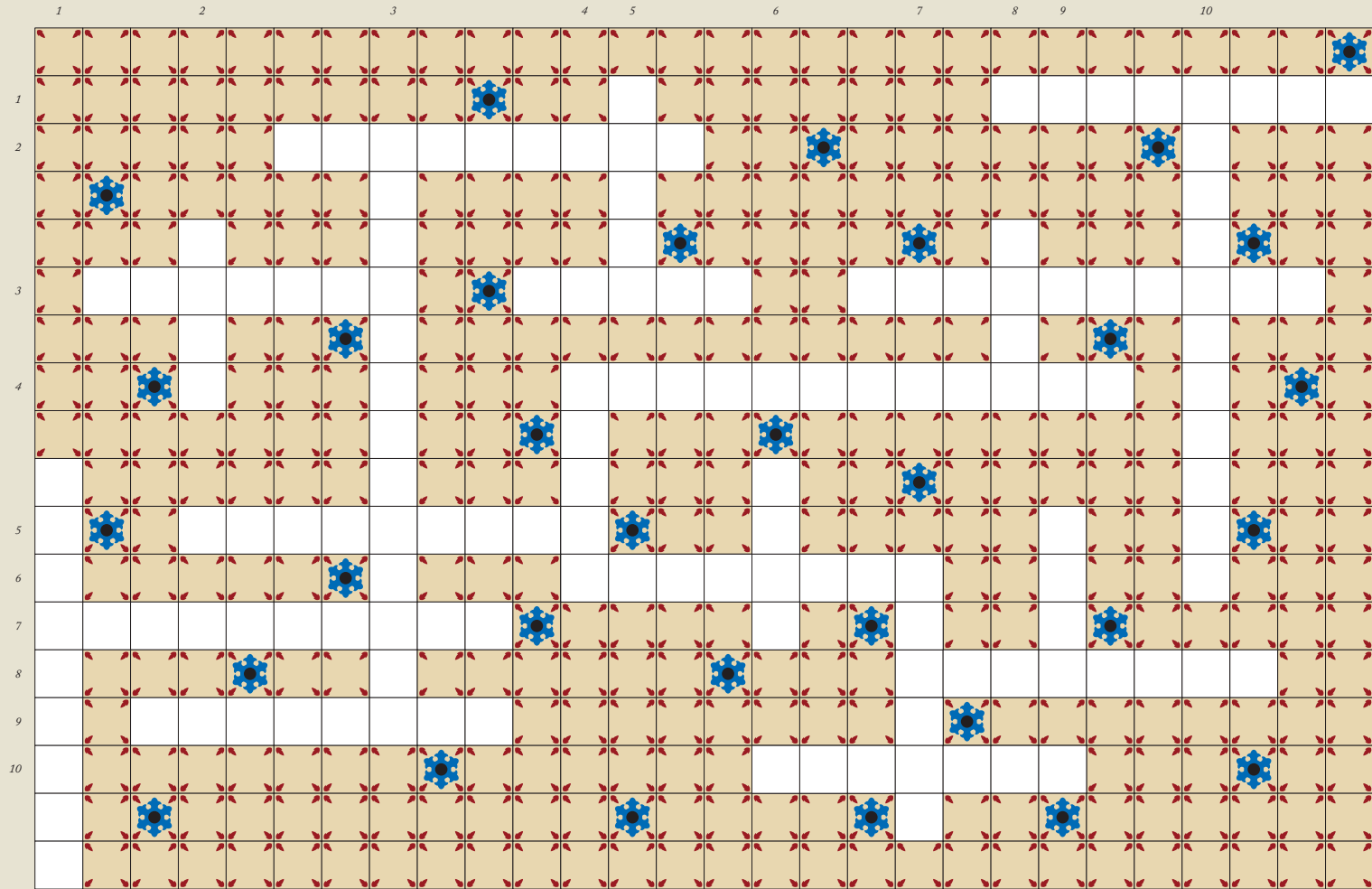
Schrijf in de ontbrekende tegels op de pagina rechts de antwoorden op onderstaande omschrijvingen:

Horizontaal

1. Fruitboom.
2. Brandstof voor de verwarmingsketel.
3. Kleine stukjes marmer / Muziekinstrument / Gemeente waar het huis gelegen is.
4. Meubelfabriek.
5. Beroep van Victor.
6. Naam van het huis.
7. Kunstbeweging van 1893 tot 1914.
8. In gekleurd glas.
9. Verwarmt de kamer.
10. Zoon van de heer Autrique.

Verticaal

1. Muurdecoratietechniek door krassen.
2. Dier : Schaarbeek is zijn stad.
3. Kunstlicht.
4. Naam van de architect.
5. Slang.
6. Symbool van Brussel.
7. Voornaam van de heer Autrique.
8. Egyptische vogel.
9. Je woont er.
10. Plaats waar het linnen gewassen wordt.

VRAGEN

Ik hoop dat je het fijn vond in het huis. Kan je deze vragen beantwoorden?

- Kan je op de gevel aanduiden wat er lijkt op een kompas, een winkelhaak, een cobrakop en een vogelkop?

- Welke zijn de drie hoofdkleuren op de gevel en in het Autrique Huis?

- Ken je de naam van de bloem en van de boom in het glasraam?

- Kan je minstens drie materialen opnoemen die je in de trapzaal hebt gezien?

- Waarmee werd de gespikkelde vloer op de tweede verdieping geverfd?

Verantwoording

Ontwerp en redactie

Alexandra Rolland

Illustraties

Étienne Schröder & François Schuiten

Foto's

Marie-Françoise Plissart

Hortamuseum

Lokaal Fonds van de gemeente Schaarbeek

Lay-out

Rémi Desmots

www.autrique.be

© Autrique Huis

Alle rechten voorbehouden voor alle landen.

Uit het Frans vertaald.

ISBN 978-2-9601963-0-6

Wettelijk depot : juni 2017 ; D/2017/13.809/1

Druk voltooid in juni 2017 in België door Dereume Printing.

